

Убивство в будинку вікарія

Про книгу

Багато хто в селі бажав смерті церковному старості, полковнику Протеро, і якось його застрелили просто в будинку вікарія, залишивши на столі годинник, що зупинився, і недописаний лист до господаря маєтку. Двері оселі були навстіж розчинені, тож під підозрою всі, аж доки вбивця сам не приходить до поліції. Хтось інший, але тільки не досвідчена міс Марпл, повірив би, що злочин отак легко розкрити. Тим паче, що у вбивстві зізнається ще одна особа...

Класика англійського детективу

Агата Крісті

УБИВСТВО
В БУДИНКУ
ВІКАРІЯ

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Agatha Christie[®]

Агата Крісті

УБИВСТВО
В БУДИНКУ
ВІКАРІЯ

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2017 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2019

ISBN 978-617-12-6685-8 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Перекладено за виданням: Christie A. The Murder at the Vicarage: A Novel / Agatha Christie. — New York : HarperCollins Publishers, 2011. — 304 p.

www.agathachristie.com

Переклад з англійської *Віктора Шовкуна*

Дизайн обкладинки

CreaLab

Creative Laboratory

Ілюстрація на обкладинці *Анастасії Маруцак*

Крісті А.

К82 Убивство в будинку вікарія : роман / Агата Крісті ; пер. з англ. В. Шовкуна. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. — 288 с.

ISBN 978-617-12-4110-7

ISBN 978-0-00-752750-2 (англ.)

Багато хто в селі бажав смерті церковному старості, полковнику Протеро, і якимось його застрелили просто в будинку вікарія, залишивши на столі годинник, що зупинився, і недописаний лист до господаря маєтку. Двері дому були навстіж розчинені, тож під підозрою всі, аж доки вбивця сам не приходить до поліції. Хтось інший, але тільки не досвідчена міс Марпл, повірив би, що злочин отак легко розкрити. Тим більше що у вбивстві зізнається ще одна особа...

УДК 821.111
ББК 84(4Вел)

AGATHA CHRISTIE, MISS MARPLE and the Agatha Christie Signature are registered trade marks of Agatha Christie Limited in the UK and elsewhere. All rights reserved.

The Murder at the Vicarage © 1930 Agatha Christie Limited. All rights reserved

Translation entitled «Убивство в будинку пастора» © 2012 Agatha Christie Limited. All rights reserved

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2017

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2017

Агата Крісті є одним із найбільш популярних авторів усіх часів, адже її твори, які друкують усіма мовами світу, за накладом поступають лише Біблії та доробку Шекспіра. Понад мільярд примірників творів письменниці продано англійською мовою, а ще мільярд — у перекладах іноземними мовами. Крісті — авторка вісімдесяти детективних романів та збірок оповідань, дев'ятнадцяти п'єс, двох автобіографій, а також шести романів, написаних під псевдонімом Мері Вестмейкот.

Уперше Агата Крісті спробувала себе в жанрі детективної літератури, коли працювала в шпиталі під час Першої світової війни. Саме тоді вона створила у своєму дебютному романі «Таємнича подія у Стайлзі» нині вже легендарний образ Еркюля Пуаро. У романі «Убивство в будинку вікарія», опублікованому в 1930 р., письменниця відрекомендувала читачам ще одного популярного детектива — міс Джейн Марпл. Здобули популярність й інші персонажі авторки — подружжя борців зі злочинцями Томмі й Тапенс Бересфорди, приватний детектив Паркер Пайн і представники Скотленд-Ярду — старший офіцер поліції Бетл та інспектор Джем.

За мотивами багатьох романів та новел Агати Крісті було створено п'єси, знято кінофільми й телесеріали. Вистава за «Пасткою на мишей» — найславнішою п'єсою письменниці — уперше відбулася в 1952 р. і має найдовше сценічне життя з-поміж новітніх театральних постановок. До найвідоміших кінофільмів за мотивами творів Агати Крісті належать «Убивство в Східному експресі» (1974) і «Смерть на Нілі» (1978), у яких Еркюля Пуаро грають Алберт Фінні та Пітер Устінов відповідно. На телеекрані Еркюля Пуаро найуспішніше втілював Дейвід Суше, а міс Марпл — Джоун Гіксон, Джералдіна Мак-Івен і Джулія Маккензі.

Агата Крісті спочатку була одружена з Арчибальдом Крісті, а потім — з археологом сером Максом Молловеном, якого часто супроводжувала в різноманітних експедиціях, згодом описуючи побачені місцевості у своїх творах.

У 1971 р. письменниця здобула один із найвищих титулів у Великій Британії — Дама Британської Імперії. Померла Агата Крісті в 1976 р. у віці вісімдесяти п'яти років. Сто двадцятий рік від її дня народження врочисто відзначали в усьому світі 2010 року.

Присвячується Розалінді

Розділ перший

Важко зрозуміти, звідки треба починати цю історію, але я зупинив свій вибір на середі, коли ми зібралися на ланч. У розмові, що загалом не мала стосунку до головної теми, про яку я згадав, проте були одна або дві згадки, що з часом вплинули на подальші події.

Я щойно відрізав кілька шматків вареної яловичини (надзвичайно твердої, до речі) і, повернувшись на своє місце, зауважив із роздратуванням, яке зовсім не личило моєму сану, що якби хтось порішив полковника Протеро, то зробив би велику послугу світові. Мій юний небіж Денніс негайно заявив:

— Твої слова неодмінно пригадають, коли цього старого знайдуть у калюжі крові. Мері неодмінно повідомить про це поліцію, правда ж, Мері? І розповість, як ти мстиво розмахував столовим ножем.

Мері, яка погодилася служити в церковному домі, чекаючи, поки хтось запропонує їй кращу роботу й більшу платню, у відповідь лише буркнула гучним і невдоволеним голосом: «Зелень» — і досить-таки брутально брязнула надбитою тарілкою, тицьнувши її Деннісові під ніс.

Моя дружина запитала мене співчутливим тоном:

— Він добре дошкулив тобі сьогодні?

Я відповів не відразу, бо, зі стуком поставивши на стіл тарілку із зеленню, Мері тепер пхнула майже мені в обличчя миску з вельми непривабливими на вигляд, недопеченими й вологими пампушками.

— Ні, не треба, дякую, — сказав я, і вона з виляском поставила миску на стіл та вийшла з кімнати.

— Це справжнє лихо, що з мене така погана господиня, — сказала моя дружина з виразом щирого жалю в голосі.

Я був схильний погодитися з нею. Мою дружину звати Грізельда — надзвичайно добре ім'я для дружини пастора. Але на цьому її позитивні якості вичерпуються. Лагідною її аж ніяк не назвеш.

Я завжди дотримувався думки, що священникові одружуватися не слід. Чому я запропонував Грізельді одружитися після знайомства, що тривало лише двадцять чотири години, для мене назавжди залишиться таємницею. Я був переконаний, що шлюб — дуже серйозна справа:

зважитися на нього можна тільки після тривалих роздумів і міркувань, а схожість смаків і схильностей має бути неодмінною його умовою. Грізельда молодша від мене майже на двадцять років. Вона неймовірно вродлива й цілком неспроможна сприймати нехай там що серйозно. Вона в усьому некомпетентна й жити з нею — велике випробування. Вона дивиться на парафію як на щось подібне до великого цирку, створеного для її розваг. Я намагався сформувавши її розум, але зазнав невдачі. Тепер я переконаний більше, аніж раніше, що священникові треба жити парубоцьким життям. Я часто натякав на це Грізельді, але вона лише сміялася.

— Моя люба, — казав я, — аби лиш ти постаралася бодай трохи...

— Я намагаюся іноді, — відповідала мені Грізельда. — Та коли я докладаю зусиль, щоб виправитися, у мене все виходить ще гірше. Природа не створила мене господинею. Я волю перекласти всі турботи на Мері й змиритися з необхідністю жити незручно й харчуватися вельми несмачними стравами.

— А як щодо твого чоловіка, моя люба? — сказав я докірливим голосом і, наслідуючи диявола, який цитує Святе Письмо лише для власних потреб, сказав: «Вона дбає тільки про себе в домі своєму...»

— Ти повинен дякувати долі, що тебе ніхто не вкинув у яму з левами, — сказала Грізельда, швидко уриваючи мене. — Та й на вогнищі ти міг би згоріти. Тож який тобі сенс нарікати на несмачну їжу та покласти пилюки з мертвими осами? Ти ліпше розкажи мені більше про полковника Протеро. Хай там як, а першим християнам вельми пощастило, адже вони не мали церковних старост.

— Нахабний старий бовдур, — сказав Денніс. — Не дивно, що перша дружина втекла від нього.

— А їй залишалося щось інше? — запитала моя дружина.

— Грізельдо! — гостро кинув я. — Я не хотів би, щоб ти говорила в такому тоні.

— Розкажи мені про нього, любий, — попросила моя дружина зі співчуттям у голосі. — Чому ти з ним посварився? Певно, він висловив невдоволення тим, як містер Гос щохвилини киває головою та хреститься?

Гос — наш другий священник. Він із нами лише три тижні. Він дотримується поглядів Високої Церкви і постує по п'ятницях. Полковник Протеро — противник ритуалів у будь-якій формі.

— Ні, цього разу ні. Він торкнувся цієї теми лише мимохідь. Ні, уся веремія почалася з клятущої фунтової банкноти місіс Прайс Рідлі. Місіс Прайс Рідлі — гідний член моєї конгрегації. Під час заутрені на річницю смерті її сина вона вкинула фунт стерлінгів у торбинку для пожертв. Читаючи згодом повідомлення про кількість одержаних грошей, вона була обурена й приголомшена, побачивши, що найбільшою жертвою там була названа банкнота в десять шилінгів¹. Місіс Рідлі поскаржилася на це мені, і я вельми слушно припустив, що вона, либонь, помилилася.

— Ми вже всі не такі молоді, якими були, — сказав я, намагаючись говорити якомога тактовніше. — Роки беруть своє, нікуди не дінешся. Дивно, але мої слова розпалили її ще дужче. Вона сказала, що в нас відбуваються дуже дивні події, і висловила подив, що я цього не помічаю. Тож вона пішла геть і, думаю, понесла свої проблеми до полковника Протеро, який має звичку здійсмати бучу з будь-якої реальної чи вигаданої причини. Тож він здійняв її й тоді, коли вислухав місіс Прайс Рідлі. Але, на превеликий жаль, він здійняв галас у середу. А саме в середу вранці я викладаю в денній церковній школі, тому перебуваю у вкрай напруженому нервовому стані, який не відпускає мене протягом решти дня.

— Думаю, він побачив у цьому можливість трохи розважитися, — сказала моя дружина з таким виглядом, ніби хотіла подивитися на справу неупередженим поглядом. — Ніхто не підлещується до нього, називаючи його «мій любий вікарію»², і не вишиває жахливих капців та шарпеток, щоб подарувати йому на Різдво. І дружина, і дочка вже ситі ним по саме нікуди. Тож я думаю, він щасливий відчувати, що десь вважають його важливим.

— Протеро не повинен поводитися так нахабно, — сказав я з роздратуванням у голосі. — Не думаю, щоб він зрозумів, до яких ускладнень може призвести сказане ним. Він хоче перевірити всі церковні рахунки, щоб з'ясувати, чи не було розтрат. Він так і висловився — «розтрат»! Невже він натякає на те, що я краду церковні гроші?

— Ніхто тебе ніколи ні в чому досі не запідозрив, любий, — сказала Грізельда. — Ти настільки вищий за всі підозри, що гріх не скористатися з такої чудової нагоди. Я хотіла б, щоб ти привласнив

гроші, пожертвовані на місіонерську діяльність. Терпіти не можу місіонерів і завжди ненавиділа їх.

Я вже наготувався висварити дружину за почуття, не гідне християнки, але в цю мить увійшла Мері з наполовину сирим рисовим пудингом. Я не вельми рішуче запротестував, але Грізельда сказала, що японці завжди їдять недоварений рис, і тому мізки в них працюють як належить.

— Я переконана, — сказала дружина, — що якби ти їв такий рисовий пудинг від сьогодні до кінця тижня, то в неділю виголосив би проповідь, якої ми ще ніколи не чули.

— Не доведи, Боже, — сказав я, здригнувшись від жаху. — Протеро прийде завтра ввечері, і ми з ним переглянемо всі рахунки, —

провадив я. — Мушу закінчити підготовку до свого виступу на ЧКАЦ³ сьогодні. Шукав цитату й так зачитався «Реальністю» каноніка Ширлі, що не зміг закінчити те, що почав. А що ти маєш намір робити сьогодні пополудні, Грізельдо?

— Мушу виконувати свій обов'язок, — відповіла Грізельда. — Обов'язок дружини вікарія. Чай із плитками о пів на п'яту.

— А кого ти запросила?

Грізельда почала загинати пальці з виразом показної доброчесності:

— Місіс Прайс Рідлі, міс Везербі, міс Гартнел і ту жахливу міс Марпл.

— А мені міс Марпл подобається, — сказав я. — Вона має, принаймні, почуття гумору.

— Найзлостивіша пліткарка в усьому селі, — не погодилася Грізельда. — Вона знає до найменших подробиць усе, що тут відбувається, — і з усього робить найгірші висновки.

Я вже сказав, що Грізельда значно молодша за мене. У моєму віці людина знає, що завжди справджується найгірше.

— Мене принаймні не чекай до чаю, Грізельдо, — оголосив Денніс.

— Негідник! — сказала Грізельда.

— Може, й так, але Протеро мене справді запросили на теніс.

— Негідник! — повторила Грізельда.

Денніс вирішив накивати п'ятами, а дружина і я ввійшли до мого кабінету.

— Я не надто собі уявляю, кого б іще покликати до чаю, — сказала Грізельда, сідаючи на мій письмовий стіл. — Доктора Стоуна й міс Крем, думаю, й, можливо, місіс Лестрандж. До речі, я заходила до неї

вчора, але її не було вдома. Атож, я переконана, що нам слід покликати місіс Лестрандж до чаю. Її прибуття сюди оповите такою таємничістю — треба ж було купити тут будинок і майже не показувати з нього носа. Мені це нагадує якусь детективну історію. Знаєш, як ото пишуть: «Хто вона, ота загадкова жінка з блідим прекрасним обличчям? Яке її минуле? Ніхто не знає. У її вигляді є щось зловісне й моторошне». Думаю, докторові Гейдоку щось відомо про неї.

— Ти читаєш надто багато детективних романів, Грізельдо, — лагідно зауважив я.

— А ти? — відрубала вона. — Де тільки я не шукала «Пляму на сходах», коли ти сидів тут і писав проповідь. І нарешті увійшла до тебе, щоб запитати, чи ти її не бачив, і що тут знаходжу? Мені вистачило сором'язливості, щоб почервоніти.

— Я натрапив на неї випадково. Мій погляд упіймав якесь випадкове речення і...

— Знаю я ці «випадкові речення», — сказала вона. І з переконливістю в голосі процитувала: — «І тоді сталася дивна річ — Грізельда підвелася, перетнула кімнату й палко поцілувала свого вже немолодого чоловіка».

Вона підкріпила свої слова діями.

— Ти вважаєш це дивною річчю? — запитав я.

— Звичайно, вважаю, — сказала Грізельда. — Невже ти не розумієш, Лене, що я могла б одружитися з міністром, із баронетом, із багатим промисловцем, з трьома молодшими офіцерами й лоботрясом із вишуканими манерами, а натомість обрала тебе? Це тебе зовсім не здивувало?

— Тоді — здивувало, — відповів я. — Я не раз запитував себе, чому ти так зробила.

Грізельда засміялася.

— Завдяки цьому я відчула себе так чудово, — промурмотіла вона. — Інші вважали мене особою просто прекрасною і, звичайно ж, дуже раділи б, якби домоглися мене. Але я поєдную в собі всі ті риси, які тобі вельми не до вподоби і які ти не схвалюєш, а проте ти не зміг встояти переді мною. Моє самолюбство такого не витримало. Адже набагато ліпше почуватися, що ти є потаємним і солодким гріхом для когось, аніж чимось таким, чим він може відверто пишатися. Через

мене ти почуваєш себе ніяково, і, на твою думку, я весь час роблю щось не так, а втім ти кохаєш мене до нестями. Адже ти кохаєш мене до нестями, чи не так?

— О, звісно ж, я дуже до тебе прихильний.

— Облиш, Лене, ти мене кохаєш, і кохаєш до нестями. Ти пам'ятаєш той день, коли я затрималася в місті й надіслала тобі телеграму, яку ти не одержав, бо жіночка, що працювала на пошті, розродилася двійнею й забула надіслати її? Ти тоді мало з глузду не зсунувся, почав телефонувати до Скотленд-Ярду і взагалі зчинив неймовірний переполох.

Існують речі, згадувати про які буває вкрай неприємно. У тому випадку я повівся справді як останній йолоп. Я сказав:

— Якщо ти не заперечуєш, моя люба, то я хотів би повернутися до свого виступу в ЧКАЦ.

Грізельда роздратовано зітхнула, скуйовдила мені волосся, потім знову пригладила його і сказала:

— Я тебе не гідна, любий. Справді не гідна. Я заведу роман із художником. Я справді його заведу. І ти тільки собі уяви, який це спричинить скандал у парафії.

— У парафії вистачає скандалів і без твого роману, — лагідно нагадав я їй.

Грізельда засміялася, цмокнула мене і вийшла крізь засклені двері.

¹ У фунті стерлінгів налічується 20 шилінгів. (Тут і далі примітки перекладача.)

² Вікарій — священик, який керує парафією, парох.

³ Чоловіча конгрегація англіканської церкви.

Розділ другий

Грізельду мені буває дуже важко терпіти. Після того як я з'їв ланч, я почував себе в чудовому настрої для того, щоб підготувати переконливу промову для виступу на зборах Чоловічої конгрегації англіканської церкви. Але тепер я був стривожений і схвильований. А коли нарешті я втихомирив свої нерви й сів працювати, до мого кабінету заблукала Летиція Протеро.

Я недаремно вжив слово «заблукала». Мені доводилося читати романи, у яких молоді люди дихають бурхливою енергією — *joie de vivre*⁴ — чудесною життєздатністю юності... Але ті молоді люди, які мені зустрічаються, чомусь завжди більше схожі на безтілесні привиди. У той день Летиція була особливо схожа на привида. Вона дуже мила дівчина — висока, гарна і вкрай неуважна та незосереджена. Вона увійшла до мене крізь засклені двері, машинальним рухом скинула жовтий берет, який був у неї на голові, і неуважно промурмотіла з чимось на кшталт подиву в голосі:

— А, це ви!

Дорога, яка веде через ліс від Старої Садиби, доходить прямо до хвіртки нашого саду, тому більшість людей, що йдуть по тій дорозі, заходять у ту хвіртку й прямують до дверей мого кабінету замість обминати довгою дорогою сад, щоб підійти до парадних дверей. Тому я не здивувався, коли Летиція увійшла в мій дім саме із саду, крізь засклені двері мого кабінету, але мене трохи роздратувала її поведінка. Якщо ти прийшла в церковний дім, то не повинна дивуватися, побачивши перед собою священика.

Летиція увійшла до кабінету й знеможено впала в одне з моїх великих крісел. Потім неуважно смикнула себе за пасмо волосся, втупивши погляд у стелю.

— Денніс десь тут близько?

— Він був на ланчі, але потім кудись пішов. Здається, він сказав, що йде до вас грати в теніс.

— Справді? — здивувалася Летиція. — Сподіваюся, він пішов не туди. Бо там він нікого не знайде.

— Він сказав, ви його запросили.

— Здається, я справді його запросила. Але на п'ятницю. А сьогодні вівторок.

— Сьогодні середа, — сказав я.

— О, який жах! — мовила Летиція. — Отже, я знову забула піти на ланч до людей, які запросили мене уже втретє.

На щастя, ця забудькуватість, схоже, не вельми турбувала її.

— Грізельда вдома?

— Сподіваюся, ви знайдете її в майстерні в саду. Вона позує там Лоренсові Реддінгу.

— Через нього в нас виник справжній скандал, — сказала Летиція. — Його влаштував мій батько. Ви знаєте мого батька — він нестерпний.

— Скандал, кажете? А чим Реддінг так не догодив вашому батькові?

— Йому не сподобалося, що він став малювати мене. Батько якось про це довідався. Чому я не можу позувати художникові в купальному костюмі? Якщо я засмагаю в ньому на пляжі, то чому мене не можна малювати в ньому?

Летиція помовчала, а тоді продовжила:

— Це справді абсурд — батько заборонив молодому художникові приходити в наш дім. Звичайно ж, і Лоренс, і я вкрай обурені.

Я приходитиму до вашої майстерні, і він малюватиме мене тут.

— Ні, моя люба, — сказав я. — Якщо ваш батько це заборонив.

— О Боже, — промовила Летиція, глибоко зітхнувши. — Як усі мені остогидли. Я почуваюся геть розламанною. Зовсім кепсько. Якби я мала гроші, то поїхала б звідси геть, але я їх не маю. Якби мій батько мав совість і помер, я не мала б жодних проблем.

— Ви не повинні говорити таких речей, Летиціє.

— Якби він не хотів, щоб я бажала йому смерті, то хай би не був таким жахливо скупим і не тремтів би так над грішми. Я не дивуюся, що мати його покинула. Ви знаєте, протягом багатьох років я думала, що вона померла. З яким молодим чоловіком вона втекла? Він був гарний?

— Це сталося до того, як ваш батько приїхав жити сюди.

— Цікаво, як склалося її життя. Мені здається, Анна скоро закрутить із кимось роман. Анна мене ненавидить — вона ставить до мене цілком пристойно, але вона мене ненавидить. До неї наближається старість, і їй це дуже не до вподоби. Старість нікого не тішить, та ви це знаєте ліпше за мене.

Я зі страхом подумав, що Летиція збирається просидіти в моєму кабінеті до самого вечора.

— Ви не бачили моїх грамофонних платівок? — запитала вона.

— Ні, не бачив.

— Яка прикрість. Я геть забула, де їх поклала. І собака кудись утік. І свого наручного годинника я не можу знайти, хоч це невелике лихо, бо він усе одно не ходить. О Господи, як хочеться спати! Не можу зрозуміти, чому, адже я провалялася в ліжку до одинадцятої години. Просто лихо з цим життям та й годі. А ви як думаєте? О Боже, мені пора йти. Я обіцяла прийти на третю годину, щоб подивитися на розкопи доктора Стоуна.

Я поглянув на годинник на стіні й побачив, що вже двадцять п'ять хвилин на четверту.

— О, невже справді? Жах та й годі. Я запитую себе, чи вони чекають, коли я прийду, чи пішли без мене. Ліпше я піду та подивлюся, що там відбувається.

Вона підвелася й попливла геть, озирнувшись через плече й промурмотівши:

— Ви скажете Деннісові, гаразд?

Я сказав машинально: «Гаразд», надто пізно усвідомивши, що не знаю, чого вона від мене хоче, що саме я мав сказати Деннісові. Проте мене заспокоїла думка, що так чи інак це не має аніякісінької ваги. Мої думки перескочили на особу доктора Стоуна, добре відомого археолога, який нещодавно до нас приїхав і зупинився в готелі «Синій кабан», наглядаючи за розкопами кургану, розташованого на території власності полковника Протеро. Між ним і полковником уже відбулося кілька гострих суперечок. Я став міркувати, яка причина спонукала професора призначити Летиції побачення, щоб повести її на розкопи. Мені спало на думку, що Летиція Протеро — дівчина досить легковажної вдачі. Я намагався вгадати, як складуться її стосунки із секретаркою археолога, міс Крем. Міс Крем — жінка років двадцяти п'яти, досить балакуча, з рожевим кольором обличчя, до краю переповнена енергією життя, з ротом, повним зубів, яких у неї, схоже, там більше, аніж вимагає природа.

Сільська думка про неї розділилася: одні вважають, вона нічим не краща, аніж має бути, а другі — що це жінка із залізною вдачею,

сповнена рішучості за першої ж нагоди перетворитися на місіс Стоун. Міс Крем в усьому становить різкий контраст із Летицією.

Мені неважко уявити, що життя в Старій Садибі навряд чи вельми щасливе. Полковник Протеро одружився вдруге десь років п'ять тому. Друга місіс Протеро — жінка, обдарована надзвичайною, проте надто своєрідною вродою. Я завжди здогадувався, що стосунки між нею та її падчеркою не зовсім безхмарні.

Мене ще раз відірвали від роботи. Тепер це був другий священик — Гос. Він хотів знати подробиці моєї розмови з Протеро. Я сказав, що полковник засудив його «схильність до католицьких звичаїв», але мета його візиту була зовсім іншою. Водночас я виголосив йому свій власний протест і зажадав, щоб він безапеляційно підкорявся моїм розпорядженням. Загалом Гос сприйняв мої зауваження цілком мирно. Коли він пішов, я відчув докори сумління за те, що особисто його недолюблюю. Така ірраціональна любов або неприязнь до людей, я сказав би, почуття, вельми суперечні духу християнства.

Зітхнувши, я переконався в тому, що стрілки годинника на моєму письмовому столі показують за чверть п'яту, що реально позначало половину на п'яту, і пройшов до вітальні.

Там сиділи четверо моїх парафіянок із філіжанками чаю в руках. Грізельда сиділа за чайним столом, намагаючись виглядати цілком природною й у своєму середовищі, але здавалася ще більш недоречною тут постаттю, ніж звичайно.

Я потиснув усім руки й сів між міс Марпл і міс Везербі.

Міс Марпл — це літня леді із сивим волоссям і з приємними, лагідними манерами, міс Везербі — суміш оцту та агресивного лихослів'я. З них двох міс Марпл, безперечно, набагато небезпечніша. — Ми щойно розмовляли, — сказала Грізельда медоточивим голосом, — про доктора Стоуна й міс Крем.

У мене в голові промайнули два віршовані рядки, які витворив Денніс: «Міс Крем — пряма дорога в гарем».

Мені раптом захотілося продекламувати їх уголос і подивитися, який ефект вони справлять, але, на щастя, я стримав себе. Міс Везербі кинула лаконічну фразу:

— Жодна порядна дівчина цього не зробить, — і несхвально стиснула свої тонкі губи.

— Чого не зробить? — запитав я.

— Не піде працювати секретаркою до неодруженого чоловіка, — сказала міс Везербі з огидою в голосі.

— О, моя люба, — сказала міс Марпл. — Як на мене, то одружені чоловіки ще гірші. Згадайте бідолашну Моллі Картер.

— Одружені чоловіки, які живуть окремо від своїх жінок, справді являють неабияку небезпеку, — погодилася міс Везербі.

— І навіть такі, що живуть разом зі своїми дружинами, — промурмотіла міс Марпл. — Пригадую...

Я урвав ці не дуже приємні спогади.

— Але сьогодні дівчина має право влаштуватися на будь-яку роботу, як і чоловік, — сказав я.

— Поїхати до сільської місцевості? Ї оселитися зі своїм працедавцем в одному готелі? — сказала міс Прайс Рідлі з осудом у голосі.

Міс Везербі прошепотіла на вухо міс Марпл:

— І їхні спальні перебувають на одному поверсі...

Міс Гартнел — жінка весела, з обвітреним обличчям, справжній пострах для бідняків — зауважила гучним енергійним голосом:

— Бідолаху обплутають, він навіть отямитися не встигне. Він наївний, як новонароджене немовля, це відразу видно.

Дивовижно, куди нас іноді заводять загальноприйняті вирази. Жодна з присутніх тут дам не могла б уявити собі немовля доти, доки не побачила б його сповитого в колісці й видимого всім.

— Це просто огидно, — провадила міс Гартнел із притаманною їй нетактовністю. — Той чоловік старший за неї щонайменше років на двадцять п'ять.

Троє жіночих голосів, ніби прагнучи перевести розмову на іншу тему, заговорили невлад про те, що треба було б вивезти на природу хлопчиків із церковного хору, про прикрий випадок, який стався на останніх зборах матерів, про протяги, що гуляють у церкві. Міс Марпл підморгнула Грізельді.

— А чи вам не здається, — спитала моя дружина, — що міс Крем просто подобається цікава робота? А на доктора Стоуна вона дивиться лише як на свого працедавця?

Інші відповіли їй мовчанкою. Було очевидно, що жодна з чотирьох дам не погодилася з нею. Міс Марпл урвала мовчанку, поплескавши Грізельду по руці.

— Ви дуже молода, моя люба, — сказала вона. — Молоді дивляться на світ такими невинними очима.

Грізельда обурено відповіла, що вона не дивиться на світ невинними очима.

— Природно, — провадила міс Марпл, не звернувши уваги на її протест, — ви бачите в кожній людині найкраще.

— Невже ви справді думаєте, що вона хоче одружитися з цим лисим і занудним чоловіком?

— Я так розумію, що він досить заможний, — сказала міс Марпл. — Правда, характер у нього, боюся, не вельми лагідний. Кілька днів тому він дуже посварився з полковником Протеро.

Усі з цікавістю нахилилися вперед.

— Полковник Протеро звинуватив його в невігластві.

— Як це схоже на полковника Протеро і як безглуздо, — сказала міс Прайс Рідлі.

— Це й справді дуже схоже на полковника Протеро, — погодилася з нею міс Марпл, — але я зовсім не переконана в тому, що його звинувачення не мало сенсу. Ви, либонь, пам'ятаєте жінку, яка прийшла до нас і сказала, що вона працює у відділі соціального забезпечення, а коли та зібрала пожертви, то ми більше ніколи про неї не чули і з'ясувалося, що вона не мала нічого спільного з відділом соціального забезпечення. Ми надто схильні довіряти людям і вірити всьому, що вони про себе розповідають.

Я ніколи не зміг би уявити собі міс Марпл у ролі особи, яка довіряє всьому, що про себе розповідає та чи інша людина.

— Там також виникла якась сварка через того молодого художника — містера Реддінга, чи не так? — запитала міс Везербі.

Міс Марпл кивнула головою.

— Полковник Протеро заборонив йому приходити до себе додому.

Якщо не помиляюся, то він малював Летицію в купальному костюмі.

— Я завжди думала: між ними щось є, — сказала міс Прайс Рідлі. — Той молодик надто полюбляв стовбичити біля їхнього дому. Шкода, що в дівчини нема матері. Мачуха ніколи її не замінить.

— Я думаю, міс Протеро робить усе від неї залежне, — сказала міс Гартнел.

— Дівчата, вони такі лукаві, — із жалем коментувала міс Прайс Рідлі.

— Це схоже на справжній роман, чи не так? — сказала добросерда міс Везербі. — Він молодик вельми привабливий.

— Але вкрай легковажний, — зауважила міс Гартнел. — А яким він може бути? Художник! Париж! Моделі! Ніяких обмежень!

— Малювати її в купальному костюмі, — мовила місіс Прайс Рідлі. — Це не дуже пристойно.

— Він малює й мене, — сказала Ґрізельда.

— Але не в купальному костюмі, моя люба, — зауважила міс Марпл.

— Могло бути й гірше, — промовила Ґрізельда загадковим тоном.

— Капосна дівчина, — сказала міс Гартнел, у якої вистачило почуття гумору, щоб зрозуміти жарт.

Інші дами були злегка шоковані.

— Летиція розповіла вам про свою проблему? — запитала міс Марпл, звертаючись до мене.

— Розповіла мені?

— Так. Я бачила, як вона пройшла через сад і звернула до дверей вашого кабінету.

Від міс Марпл нічого не приховаєш. Обробляти клумби — найкращий спосіб маскування, тут і димової завіси не треба, а звичка спостерігати пташок крізь потужні окуляри завжди може стати в пригоді.

— Вона згадала про неї, так, — визнав я.

— Містер Гос здався мені стурбованим, — сказала міс Марпл. — Сподіваюся, він не превтомився?

— О! — збуджено вигукнула міс Везербі. — Я геть забула. Маю для вас цікаву новину. Я бачила, як доктор Гейдок вийшов із котеджу місіс Лестрандж.

Усі презирнулися.

— Може, вона захворіла? — припустила місіс Прайс Рідлі.

— У такому разі її хвороба має бути дуже раптовою, — сказала міс Гартнел. — Бо я бачила, як о третій годині вона прогулювалась у своєму саду й виглядала здоровісінькою.

— Вона й доктор Гейдок, певно, давні знайомі, — сказала місіс Прайс Рідлі. — Але він нічого про це не розповідав.

— Диво та й годі, — промовила міс Везербі. — Він не згадав про своє знайомство з нею жодного разу.

— Річ у тому... — почала Ґрізельда тихим і таємничим голосом і замовкла.

Усі збуджено нахилилися до неї.

— Я випадково довідалася, — мовила Грізельда з притиском у голосі, — що її чоловік був місіонером. Жахлива історія. Його було з'їдено, ні більше, ні менше. По- справжньому з'їдено. А її примусили стати головною дружиною вождя. Доктор Гейдок був із тією експедицією і врятував її.

На мить запанувало збудження, але потім міс Марпл сказала докірливо, але з усмішкою:

— Капосне дівчисько!

Вона іронічно поплескала Грізельду по руці.

— Ви ліпше не жартуйте так, моя люба. Коли ви мелете таку нісенітницю, люди зазвичай готові повірити їй. А це іноді призводить до ускладнень.

У вітальні повіяло холодом. Дві дами підвелися, готові покинути товариство.

— Цікаво знати, чи є щось між молодим Лоренсом Реддінгом і Летицією Протеро? — спитала міс Везербі. — Схоже на те. А що думаєте ви, міс Марпл?

Міс Марпл на хвилину замислилася.

— Я б цього не сказала. Тільки не Летиція. Думаю, тут ідеться про зовсім іншу особу.

— Але полковник Протеро, певно, вважає...

— Він завжди вражав мене своєю дурістю, — сказала міс Марпл. — Цей чоловік спроможний запхати собі в голову якусь нісенітну думку й уперто триматися за неї. Ви пам'ятаєте Джо Бакнела, якому колись належав «Синій кабан»? Він переконав себе в тому, що його дочка гуляє з молодим Бейлі. А насправді з тим чоловіком злигалася його дружина, хвойда розбещена.

Кажучи це, вона не відривала погляду від Грізельди, і я несподівано відчув, як мене охоплює гнів.

— А вам не здається, міс Марпл, — сказав я, — що ми звикли надто теліпати язиками, не думаючи про ту шкоду, якої можемо завдати своїм ближнім? Треба бути до них милосердними, а не поливати їх брудом за кожної нагоди.

— Дорогий панотче, — відповіла мені міс Марпл, — ви такий наївний і непрактичний. Але щодо мене, то я надто довго спостерігала людську природу й тому знаю, що нічого доброго від неї чекати не доводиться.

Я згодна, що в пустому базіканні й пліткуванні немає сенсу, але ж воно так часто виявляється правдивим, чи не так?

Ця остання парфянська стріла⁵ влучила в ціль.

⁴ Радістю життя (фр.).

⁵ Парфянські вершники мали звичай обертатися на коні й стріляти по ворогах, що їх переслідували.

Розділ третій

— Бридка, нахабна старушенція, — сказала Грізельда, коли двері зачинилися.

Вона скривила гримасу, дивлячись у спину гостям, що виходили, а тоді подивилася на мене й засміялася.

— Лене, а ти справді підозрюєш, що в мене роман із Лоренсом Реддінгом?

— Моя любя, звісно ж ні.

— Але ти подумав, що міс Марпл на це натякає. І ти відважно кинувся захищати мене. Як... ну, скажімо, як розлючений тигр.

— Я відчув, що повинен заявити протест, — сказав я. — Але, Грізельдо, мені хочеться, щоб ти була трохи обережнішою у своїх словах.

— Ти маєш на увазі історію про людоджерів? — запитала вона. — Чи моє побажання, щоб Лоренс малював мене голою? Якби вони тільки знали, що він малював мене в сукні з грубої тканини з високим хутряним коміром — у такому одязі можна прийти й на зустріч із Папою Римським, жоден клаптик грішної плоті не проглядає крізь нього. Наші стосунки напрочуд чисті. Лоренс жодного разу не спробував залищитися до мене — не можу збагнути, чому.

— Безперечно, тому, що він знає: ти жінка одружена...

— Не прикидайся, ніби ти щойно звалився з неба, Лене. Ти чудово знаєш, що приваблива молода жінка з літнім чоловіком — це небесний дар для кожного молодика. Тут має бути якась інша причина, а не та, що я неприваблива — непривабливою я себе не вважаю.

— Невже ти справді хочеш, щоб він тобі освідчився в коханні?

— Ні... — сказала Грізельда з більшим ваганням у голосі, аніж здалося мені пристойним.

— Якщо в нього роман із Летицією Протеро...

— Міс Марпл не думає, що в нього з нею роман.

— Міс Марпл може й помилитися.

— Вона ніколи не помиляється. Стара кицька з таким гострим нюхом завжди має слухність. — Вона замовкла на хвилину, а тоді сказала, скося поглянувши на мене швидким поглядом: — Ти мені віриш,

правда ж, віриш? Я маю на увазі те, що між мною і Лоренсом нічого нема.

— Звичайно, вірю, моя люба Грізельдо, — з подивом відповів я. — Звичайно, вірю.

Моя дружина підійшла ближче, щоб поцілувати мене.

— Я хотіла б, щоб ти не дозволяв так легко себе ошукати, Лене. Ти готовий повірити кожному моєму слову.

— Мабуть, що так. Але, моя люба, я благаю тебе притримувати свій язик і стежити за тим, що ти кажеш. Ніколи не забувай про те, що ці жінки не мають і крихти гумору й усе сприймають серйозно.

— Чого їм бракує, — сказала Грізельда, — то це бодай невеличких аморальних пригод у їхньому житті. Тоді вони не докладали б таких зусиль, щоб знайти їх у житті інших людей.

І з цими словами вона вийшла з моєї кімнати, а я, поглянувши на свого годинника, поквапився зробити кілька візитів, які мав би зробити ще раніше в цей день.

На вечірній службі в середу, як і завжди, людей було мало, і коли я пішов через церкву на вихід, спочатку перевдягнувшись у ризниці, вона була вже порожня, крім однієї жінки, яка стояла, дивлячись угору на одне з вікон. Ми маємо кілька гарних вікон із кольоровим склом, і наша церква варта того, щоб замилуватися нею. Жінка озирнулася, почувши шарудіння моїх кроків, і я побачив, що то була місіс Лестрандж.

Ми обоє трохи помовчали, а тоді я сказав:

— Сподіваюся, вам подобається наша невеличка церква.

— Я милувалася вітражем, — сказала вона.

Голос у неї був приємний, низький, з гарною й чітко окресленою вимовою. Вона додала:

— Мені шкода, що ваша дружина не застала вчора мене вдома.

Ми поговорили ще кілька хвилин про церкву. Місіс Лестрандж явно була культурною жінкою, яка дещо знала про історію та архітектуру церкви. Ми вийшли з будівлі разом і пішли по дорозі, бо одна з доріг до церковного дому проминала її будинок.

— Заходьте до мене, будь ласка. І скажіть, якої ви думки про те, що я тут зробила.

Я прийняв запрошення. Дім під назвою Мала Брама раніше належав полковникові, що служив в Індії, і я не міг не відчувати полегкості,

побачивши, що тут уже немає ані бронзових столів, ані бірманських ідолів. Тепер кімнати були вмебльовані дуже просто, але з винятково вишуканим смаком. Навколо витав дух гармонії й миру.

Але я відчував усе більший і більший подив, міркуючи, що могло привести таку жінку, як місіс Лестрандж, до Сент-Мері-Мід. Вона з такою очевидністю була жінкою світською, що годі було збагнути, чому вона вирішила закопатися в невеличкому селі.

У прозорому світлі її вітальні я отримав нагоду вперше побачити її зблизька.

Це була дуже висока жінка. Вона мала золотаве волосся з відтінком рудого кольору. Брови та вії були в неї чорні чи то від фарби, чи то від природи — я не міг зрозуміти. Якщо, як я насамперед подумав, вона нафарбувалася, то це було зроблено дуже майстерно. Її обличчя, коли воно було спокійне, мало риси сфінкса, і в неї були найдивовижніші очі з тих, які мені доводилося бачити, — вони здавалися майже золотими.

Одягнена була з досконалою елегантністю, відчувалася легкість манер добре вихованої жінки, а проте було в ній щось парадоксальне й загадкове. Помітно було, що ця жінка ховає в собі таємницю. Мені згадалося слово, яке вжила Грізельда: «Зловісна». Дурниця, звичайно, але чи така вже дурниця? У моїй свідомості промайнула непрохана думка: «Ця жінка не зупиниться ні перед чим».

Ми розмовляли про цілком нормальні речі: картини, книжки, старі церкви. А проте мене мучила думка, що йшлося про інше, що місіс Лестрандж хоче сказати мені щось зовсім не те. Вона спрямовувала розмову, як мені здалося, на теми, що не мали жодного стосунку до її особистого життя. Вона не згадала ані про свого чоловіка, ані про своїх родичів.

Але протягом усієї нашої розмови в її погляді відчувалося благання. Він нібито промовляв: «Чи можу я довіритися вам? Я хотіла б. Але чи допоможете ви мені?»

Втім зрештою той вираз розтанув, зник — чи, може, то була тільки моя фантазія? У мене виникло відчуття, що моя присутність стала небажаною. Я підвівся й рушив до дверей. Виходячи з кімнати, я оглянувся й побачив, що вона дивиться навздогін мені з розгубленим виразом обличчя, у якому застиг сумнів. Підкоряючись несподіваному імпульсу, я обернувся й підійшов до неї:

— Чи можу я вам чимось допомогти?..

Вона сказала із сумнівом у голосі:

— Це дуже люб'язно з вашого боку...

Ми обоє помовчали. Потім вона сказала:

— Хотіла б я знати. Але це дуже складно. Ні, я не думаю, що хтось може допомогти мені. Але дякую за те, що запропонували свою допомогу.

Ця фраза здалася мені завершальною, і я пішов. Але, йдучи додому, я сушив собі голову. Ми не звикли до таємниць тут, у Сент-Мері-Мід. На додачу до всіх сьогоднішніх подій на мене було вчинено напад, щойно я встиг зачинити за собою хвіртку. Міс Гартнел притаманне дивовижне уміння нападати на людей, відрізаючи їм усі шляхи до відступу.

— Я вас бачила! — вигукнула вона з важкою іронією в голосі. —

І я така збуджена. Зараз ви мені все розкажете!

— Що я вам розкажу?

— Про таємничу леді! Вона вдова чи має десь чоловіка?

— Не знаю. Вона мені не сказала.

— Невже справді? Таж вона просто не могла не згадати про це бодай мимохідь. Схоже, вона мала якусь причину не розповідати про себе.

— Мені так не здалося.

— Он як! Але, як каже наша дорога міс Марпл, ви живете десь поза нашим світом, любий панотче. Скажіть, вона давно знайома з доктором Гейдоком?

— Вона про нього не згадала, тому я нічого не знаю.

— Справді? Але про що ж ви тоді розмовляли?

— Про картини, музику, книжки, — відверто зізнався я.

Міс Гартнел, єдиною темою розмов для якої є питання суто особистого характеру, подивилася на мене підозріливим і недовірливим поглядом. Скориставшись із того, що вона на мить розгубилася, не знаючи, як їй бути далі, я сказав «на добраніч» і швидко пішов геть.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ